

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
Кликните да бисте почели унос текста.
<ol style="list-style-type: none">1. Датум и орган који је именовано комисију 23. децембар 2014. Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:<ol style="list-style-type: none">1. Др Мирјана Маринковић, ванредни професор (изабрана 03.09.2013), ужа научна област Туркологија, Филолошки факултет, Београд2. Др Дарко Танасковић, редовни професор (изабран 08. 04. 1988), ужа научна област Арабистика, Филолошки факултет, Београд3. Др Биљана Дојчиновић, ванредни професор (изабрана 01. 11. 2011), ужа научна област Наука о књижевности, Филолошки факултет, Београд4. Др Владислава Гордић Петковић, редовни професор (изабрана 03. 10. 2008), ужа научна област Енглеска и америчка књижевност, Филозофски факултет, Нови Сад5. Кликните да бисте почели унос текста.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
Кликните да бисте почели унос текста.
<ol style="list-style-type: none">1. Име, име једног родитеља, презиме: Ида, Драгољуб, Јовић2. Датум рођења, општина, република: 03. 05. 1977, Савски венац, Србија3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 19. 12. 2009, Филолошки факултет, Београд. Књижевно стваралаштво Пинар Кур4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Наука о књижевности
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Елиф Шафак и турски постмодернизам
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.
Докторска дисертација мр Иде Јовић „Елиф Шафак и турски постмодернизам“ броји 199 страна и састоји се од тринаест целина: 1. Одлике турске постмодерне (4-19), 2. Животни пут Елиф Шафак (20-21), 3. Романи Елиф Шафак (22-135), 4. Постмодернистичке технике и наративни поступци Елиф Шафак (136-155), 5. Језик и стил Елиф Шафак (156-162), 6. Ликови у делу Елиф Шафак (163-168), 7. Мултикултуралност у делу Елиф Шафак (169-171), 8. Есеји, чланци и интервјуи Елиф Шафак (172-179), 9. Књижевна критика о делу Елиф Шафак (180-182), 10. Друштвени ангажман Елиф Шафак (183-186), 11. Закључак (187-189), 12. Извори (190), 13. Литература (191-199)
V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Предмет докторске дисертације „Елиф Шафак и турски постмодернизам“ је књижевно стваралаштво Елиф Шафак, најистакнутије представнице турске постмодерне после турског Нобеловца Орхана Памука. Поред свеобухватне анализе њеног књижевног дела, задатак кандидаткиње је био да га посматра у контексту турског постмодернизма и да се осврне на одлике овог књижевног покрета и његове домете у турској књижевности.

Зато су у фокусу истраживања кандидаткиње следеће теме: особине турске постмодерне литературе, анализа књижевног и есејистичког дела ове романсијерке у контексту турске постмодерне, став књижевне критике о њеном стваралаштву и друштвени ангажман Елиф Шафак као једне од водећих интелектуалки у данашњој Турској. Циљ рада био је да се пружи научно валидна анализа разноликог и обимног књижевног опуса Елиф Шафак, да се истраже теме, наративне технике, језик и стил, ликови и елементи мултикултуралности у њеним делима.

Прво поглавље „Одлике турске постмодерне“ доноси код нас први научно утемељен осврт на турску књижевност постмодернистичког израза у контексту светске књижевности и аутентичног историјског развоја турске књижевности. Кандидаткиња је констатовала да су се „прва постмодернистичка дела у Турској појавила са дводеценијским закашњењем“, што „треба сагледати у контексту друштвено-политичких прилика у Републици Турској у другој половини 20. века.“ Овај исправан став заснован је на истраживању одлика књижевних дела једног броја постмодерних аутора у Турској (Огуз Атај, Билге Карасу, Адалет Агаоглу, Назли Ерај, Недим Гурсел, Пинар Кур). Кандидаткиња је с правом нагласила да „поларитет Истока и Запада, вере и секуларизма, традиционалног и модерног, још увек дубоко прожима свест људи, а тако и свих њихових делатности, што даље води до поларитета читавог друштва који приврженост једном полу а priori посматра као супротстављеност другом. Чини се да је веома тешко бити у средини, а свим писцима који се усуде да „западњачким“ техникама наруше традиционално приказивање ликова и тема које величају турско друштво и његове вредности утемељене на исламу, породици и богобојажљивом животу „обичних“ људи, дела често бивају бачена у немилост критичара.“ (стр. 13) Судбина књига Орхана Памука, Елиф Шафак, Недима Гурсела и других то и потврђује; што је већи успех који имају на тзв. Западу, то су по правилу више на мети острашћене критике у својој земљи.

Друго поглавље „Животни и књижевни пут Елиф Шафак“ сасвим концизно доноси ауторкину животну и књижевну биографију као увод у анализу њених дела.

Треће поглавље је по природи ствари најобимније и представља комплексну, често и врло надахнуту, анализу романа Елиф Шафак. У писању овог поглавља мр Ида Јовић је морала користити дијахронијски метод и пратити Шафакино романсијерско дело у његовом развоју. Први анализирани роман је *Пинхан*, заснован на исламском мистицизму (суфизму), што је Шафакино омиљено поље за књижевно истраживање и експериментисање. Кандидаткиња је учила неке елементе који ће се готово неизоставно јављати и у њеним потоњим романима – концепт круга, гротескени ликови, суфијски симболи. Роман је 1998. године добио Велику Мевланину награду у Турској. Мр Ида Јовић је у роману *Пинхан* пронашла и друге мисаоне преокупације ауторке која се током постдипломских студија бавила феноменима рода и суфизмом, а то је питање да ли се човек рађа одређеног рода или као такав постаје, аналогно мисли Симон де Бовоар да се „женом не рађа него постаје“. (стр. 36) Следећи анализирани роман носи наслов *Огледала града*, који романсијерка тематски враћа у Мадрид 16. века да би испричала причу о трагању за сопственим идентитетом. Међу бројним светским писцима чије је мисли користила на почетку сваког поглавља је и Милорад Павић и мисао о огледалу као ђаволјој икони. Кандидаткиња је пишући о овом роману показала способност проницања у дубље слојеве дела и издвајање неких константи Шафакине прозе из мноштва ликова и појединости. Роман *Огледала града* је био први којим се Елиф Шафак декларисала као постмодернистички писац, што је кандидаткиња посебно истакла, поткрепљујући то концепцијом дела, интертекстуалношћу, понигравањем формом, везом ликова са бићима из онеземалског света. Наредни Шафакин роман носи наслов *Интимно*, који се базира на приповедачкој традицији *Хиљаду и једне ноћи* допуштајући различита и индивидуална читања. Кандидаткиња и у овом делу уочава типичне и карактеристичне појединости ауторкиног књижевног израза што поткрепљује добро одабраним цитатима и личним опаскама. Круцијална идеја романа о односу између посматрача и посматраног је веома добро исктанута у овом поглављу, баш као и способност ауторке да се креће кроз простор и време. У анализи овог дела кандидаткиња је користила и неколико књижевних студија и интервју са самом романсијерком. Следећи роман *Ваиљива палата* размотрен је такође подробно као и претходни. Кандидаткиња мр Ида Јовић га је превела на српски језик, што је резултирало његовим студиозним читањем и тумачењем. Уочени су неки типични елементи – концепт кругова, гротескни ликови, сељење из епохе у епоху, приче у причи, филмска техника. Елиф Шафак, како кандидаткиња истиче, у овом роману дотиче и проблеме савремене Турске, попут брака између жена из источне Европе и Турака. Мр Ида Јовић уочава са колико припреме Е. Шафак приступа писању својих романа и то поткрепљује цитирањем мисли познатог турског ентомолога Алија Демирсоја о супериорности инсеката који обележавају епоху у којој живимо. Елиф Шафак пише и на енглеском и на турском језику. Тако је роман *Чистилиште*, настао најпре на енглеском језику 2004. године, да би касније у сарадњи са ауторком био преведен на турски. У том делу романсијерка се бави покушајима акултурације неколико студената из Турске, Шпаније и Марока у Бостону. Али „како бити странац не подразумева само миграцију, Елиф Шафак се бави и осећајем неприпадања у својој земљи, чак и „својој кожи““, закључила је кандидаткиња. (стр. 90)

Истанбулско копиле је следећи роман ове турске постмодернистичке романсијерке у коме се дотиче вечно осетљиве теме положаја и судбине јерменске мањине у Турској. То је један од три романа преведена на српски

језик, и једини који је преведен са енглеског а не са турског језика. У овом роману су, како је навела кандидаткиња, уврштене многе историјске чињенице и околности које представљају друштвено-историјски амбијент у коме се одвија радња. Женски ликови и њихове судбине су посебно добро обрађене, што је мр Ида Јовић доказивала примерима и сопственим запажањима. Посебно је истакла став Елиф Шафак о потреби суочавања савременог турског друштва са трагичним доживљајима у прошлости које, природно, не може сносити одговорност за њих, али је нагласила и „једностраност мржње коју поједини Јермени осећају“ (стр.99) Због овог романа Елиф Шафак је оптужена за увреду турске нације, мада је убрзо ослобођена.

Аутобиографски роман *Црно млеко* износи ауторкина огољена душевна стања и осећања изливена после постпорођајне депресије. Ипак, и такав сиже је био оквир за преиспитивање вечних женских тема као што су да ли је улога мајке предодређена баш свакој жени, како истиче кандидаткиња. На страницама те књиге Е. Шафак се бави и растрзаношћу (пост)модерне жене између каријере и породице. Мр Ида Јовић примећује неке оригиналне Шафакине књижевне технике – унутрашње гласове који припадају различитим бићима, тзв. „палчицама“ које чине и обликују личност једне жене. Поред животних прича славних жена, упоредо се дају Шафакини монолози и запитаности. У сваком случају, књига је представљала новину у турској књижевности и нови начин обраде једне старе теме. Иако признаје вредност Шафакиног дела, кандидаткиња ипак напомиње да „не треба искључити ни помисао на извесно додворавање публици стварањем дела која прате `модне трендове` у књижевности у погледу тематике.“ (стр. 110)

Велика пажња поклоњена је роману *Љубав*, преведеном код нас са турског језика (прев. Мирјана Теодосијевић). Реч је о најуспешнијем и најбољем роману ове турске романсијерке. Постмодернистичка техника приповедања, складно мешање епоха и стилова уз суфијски духовни оквир дали су јединствен роман који се чита у једном даху и складно спаја Исток и Запад, древно и савремено. Шафак саму себе декларише као једног од „малобројних левичарских интелектуалаца са интересовањем за религију.“ (стр. 118) Кандидаткиња сматра да је у овом делу ауторка пронашла компоненте „савршеног рецепта за роман који је у самом врху бестселера у више земаља света.“ (стр. 125)

Последњи анализирани роман је *Искендер*, који је изазвао бурне реакције у Турској, па чак и оптужбе за плагирање. У центру романа је судбина курдске породице у Лондону. Кандидаткиња сматра да је то можда и „најтежи“ роман Е. Шафак, „будући да се веома разликује од претходних по озбиљности тема које разматра, али и по стилу и атмосфери којом одише.“ (стр. 127)

Поглавље „Постмодернистичке технике и наративни поступак Елиф Шафак“ написано је садржајно, концизно и убедљиво. Кандидаткиња је успела да сагледа заједничке тачке Шафакиних дела и постмодернистичке елементе који их карактеришу. С правом је истакла да је „највидљивија свакако нелинеарна нарација која доводи до поткопавања временског следа догађаја.“ (стр. 136) Осим тога, задржала се на концепту круга, флешбековима, преплитању прошлости и садашњости, интертекстуалности. Сматрамо да је мр Ида Јовић са великим успехом начинила компаративну анализу сличности и утицаја наративних поступака Милорада Павића и Борислава Пекића на Елиф Шафак. Осим тога, кандидаткиња је успешно учавала и особености појединих романа и њихова заједничка својства. Исправно је закључила да се три могу посматрати кроз призму мултикултуралности (*Чистишиште, Вашљива палата, Искендер*), док се остали могу сматрати историјско-фантастичним, и „у извесном смислу ангажованим са нагласком на колективном.“ (стр. 155)

Поглавље „Језик и стил Елиф Шафак“ је с правом посебно издвојено због специфичности језика којима су дела писана и Шафакиног познавања османског турског језика. Осим тога, констатовано је и примерима поткрепљено да се језик и стил прилагођавају месту и времену радње у роману. Као стилску специфичност, кандидаткиња је истакла „Шафакино поигравање словима и речима, на сасвим посебан начин, али и склапање стихова који обично чине завршетак неког поглавља.“ (стр. 161)

Књижевним јунацима Елиф Шафак посвећено је поглавље „Ликови у делу Елиф Шафак“. Кандидаткиња истиче гротескне ликове, ликове необичних способности, ликове испуњене осећањем кривице, ликове са проблемом социјализације, ликове са необичним склоностима. Поново су нађене сличности са неким јунацима Милорада Павића, посебно са онима у *Хазарском речнику*.

У поглављу „Мултикултуралност у делу Елиф Шафак“, мр Ида Јовић истиче став ауторке да је „једини задатак књижевности да руши границе нашег света спознаје и да су добра само она књижевна дела која у томе успевају.“ (стр. 170) Ова романсијерка по правилу говори о различитим културама и световима, трудећи се да проникне у суштину људског бића ма из ког културног круга да потиче.

У том смислу су и њени есеји, чланци и интервјуи који су предмет поглавља „Есеји, чланци и интервјуи Елиф Шафак“. Овај део њеног опуса је занимљив преваходно са културолошког и социолошког становишта. Елиф Шафак много и радо пише за различите часописе и новине и у Турској и у свету. Кандидаткиња се осврнула на теме њених текстова – питање положаја жена, турска стварност, политичка култура и свакодневица у Турској,

Поглавље „Књижевна критика о делу Елиф Шафак“ доноси ставове неких критичара о њеним романима. На мети критике су како теме које је бирала тако и језик којим се служи. Кандидаткиња истиче да је „рецепција дела Елиф Шафак у Турској, а још више у свету, углавном позитивна.“ (стр. 181) Ипак, навела је и негативна мишљења критичара који је сматрају „писцем фокусираним на купце“. (стр. 182)

Поглавље „Друштвени ангажман Елиф Шафак“ разматра ауторкине ставове о друштвеним и политичким питањима, наводећи њен став „да турски писци не могу себи да приуште луксуз да буду аполитични, јер је политика у Турској нешто што непрестано утиче на људе и окружује их у сваком погледу.“ (стр. 184)
У „Закључку“, кандидаткиња је сумирала своја запажања и резултате до којих је дошла у минуциозним истраживањима обимног дела Елиф Шафак.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

Постмодернизам у турској књижевности, за 3. свеску Зборника Матице српске за књижевност и језик, за 2014. годину

уз напомену: Приложена потврда о прихватању рада

Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Жене писци у турској књижевности, Књиженство, бр. 3, 2013.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Елиф Шафак је уз Орхана Памука тренутно најпознатији турски писац у свету који равноправно пише на енглеском и турском језику. Припада малом броју турских књижевних посленика којима полази за руком да постану тзв. глобални аутори и начине креативну синтезу култура спајајући најбоље традиције источњачког приповедања са савременим западним наративним техникама. Зато је проучавање њеног књижевног дела представљало својеврстан изазов и изискивало упућеност у главне токове како турске тако и светске књижевности. Пред кандидаткињом је био задатак сагледавања турске постмодерне литературе и њеног одраза у делу Елиф Шафак. Један од вредних резултата рада на овој докторској дисертацији чини поглавље „Одлике турске постмодерне“ у коме је мр Ида Јовић показала способност уочавања битних својстава турске књижевне постмодерне у контексту најновијих кретања у светској књижевности. Мора се истаћи добра обавештеност кандидаткиње о новим резултатима проучавања постмодерне литературе и у њој заступљених техника у свету, као и свест о културолошким специфичностима турског друштва и књижевности. Изузев појединачних радова и огледа о одређеним аспектима дела, књижевно стваралаштво Елиф Шафак до сада није подробно истраживано ни у Србији а ни у свету. Иако је Елиф Шафак релативно млада романсијерка постмодернистичког књижевног профила која је и даље веома активна, она је величином свога опуса, начином писања и интерпретацијама разноврсних тема стекла армију читалаца не само у домовини већ и широм света. Кандидаткиња је у више наврата проналазила аутобиографске елементе у књигама Елиф Шафак, која је стичући образовање у разним државама света стекла космополитски дух благодарећи коме је пронашла израз пријемчив и на тзв. Истоку и на Западу. Кандидаткиња је највећи део дисертације посветила анализи романа Елиф Шафак, мада је дужну пажњу поклонила и њеним колумнама и тематским текстовима писаним различитим поводима. У тумачењу сваког појединачног романа Елиф Шафак, мр Ида Јовић је наглашавала како његове специфичности тако и општа места карактеристична за њихову поетику. Анализирајући романе, чланке и есеје ове турске постмодернисткиње, мр Ида Јовић је сачинила комплексну студију, ослањајући се на зналачки искоришћену литературу, али првенствено на сопствени суд и знање у тумачењу и вредновању њеног књижевног опуса. У том делу кандидаткиња је показала самосталност и креативност уз способност компаративног приступа делу Елиф Шафак. Поједина поглавља су веома успешна и написана акрибично и темељно, попут већ истакнутог „Одлике турске постмодерне“ и поглавља „Постмодернистичке технике и наративни поступци Елиф Шафак“. У том делу мр Ида Јовић уочава неке заједничке тачке ослонца романа Елиф Шафак које поткрепљује добро одабраним и преведеним одломцима. Кандидаткиња је у раду користила расположиву литературу и изворе доступне на Интернету уз ослонац на сопствено виђење Шафакиних романа. Треба посебно истаћи успешне паралеле повучене између дела ове књижевнице и наших писаца Милорада Павића и Борислава Пекића, чиме је указано на могућа нова поља истраживања. Дело Елиф Шафак представљено је и из угла књижевне критике, која не гледа увек благонаклоно ни на њено писање а ни на њене политичке или друштвене ставове. Због свега наведеног, комисија сматра да ова докторска дисертација доноси чврст и заокружен портрет једне турске романсијерке у контексту турске и светске постмодерне књижевности.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Кандидаткиња мр Ида Јовић је успешно приказала резултате својих истраживања, што се може закључити из описа појединачних поглавља. Кандидаткиња је добро проучила изворе и литературу на бази којих је формирала и презентовала своје ставове. Све одломке из дела Елиф Шафак мр Ида Јовић је превела самостално

и успешно. Судови о појединим делима, књижевним поступцима, језику и стилу, ликовима и другом дати су јасно, убедљиво и аргументовано.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:
Комисија предлаже Научно-наставном већу Филолошког факултета да прихвати овај извештај као високо позитивну оцену докторске дисертације мр Иде Јовић и да омогући кандидаткињи усмену одбрану пред овом комисијом.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Мирјана Маринковић, ванредни професор
2. Др Дарко Танасковић, редовни професор
3. Др Биљана Дојчиновић, ванредни професор
4. Др Владислава Гордић Петковић, редовни професор
- 5.